

ASIA

Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen noudattaminen

ASIAN VIREILLETULO

A:n hovioikeus on 31.5.2016 saattanut oikeuskanslerin tietoon, että B:n kärjäoikeus oli 11.12.2014 tuominnut vastaajan 8.2.2014 tehdystä kunnianloukkauksesta 30 päivän ehdolliseen vankeusrangaistukseen, vaikka teosta on rikoslain 24 luvun 9 §:n mukaan voitu tuomita vain sakkorangaistus.

SELVITYS

Mainitun asian ratkaissut B:n kärjäoikeuden määräaikainen kärjätuomari on antanut selvityksensä. Kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausunnon.

RATKAISU

Kärjätuomarin menettely ja sen arviointi

B:n kärjäoikeus on 11.12.2014 antanut asiassa R 14/4807 tuomion nro 14/154597. Kärjätuomari on ratkaissut asian kärjäoikeuden kokoonpanossa, jossa on ollut yksin puheenjohtaja. Kärjätuomari on lukenut vastaajan syyksi 8.2.2014 tehdyn kunnianloukkauksen ja tuominnut rangaistusseuraamukseksi teosta 30 päivän ehdollisen vankeusrangaistuksen.

Rikoslain 24 luvun 9 §:ssä (879/2013) on kunnianloukkauksesta säädetty rangaistukseksi sakkoa. Säännös on tullut voimaan 1.1.2014.

Kärjätuomari on selvityksessään kertonut olleensa tuomiota julistaessaan ”erheellisessä käsityksessä kunnianloukkauksen enimmäisrangaistuksesta”. Hän oli kertomansa mukaan tarkistanut teosta säädetyn rangaistusseuraamuksen käytössään tuolloin olleesta vuoden 2014 lakikir-

jasta. Siinä kunnianloukkausta koskeva sääntely oli ollut ennen 1.1.2014 voimassa olleessa muodossa, jossa teosta säädetty enimmäisrangaistus oli ollut kuusi kuukautta vankeutta. Käräjätuomari on kertomansa mukaan tehnyt käytössään olleisiin lakikirjoihin ”järjestelmällisesti merkintöjä lainmuutoksista sitä mukaan kun niitä on vahvistettu”. Käräjätuomari arvelee kysymyksessä olevan rikoslain muutoksen vahvistamisen aikaan käytössään olleen vielä vuoden 2013 lakikirjan, mistä syystä merkintä lainmuutoksesta oli jäänyt tekemättä hänen käytössään asiaa ratkaistessaan olleeseen lakikirjaan.

Käräjäoikeuden laamanni on todennut lausunnossaan, että asiaa ratkaistaessa on tapahtunut hovioikeuden oikeuskanslerille osoittamassa kirjeessä tarkoitettu virhe, joka kuitenkin on korjautunut, kun sekä syyttäjät että vastaajat ovat valittaneet asiasta hovioikeuteen ja vaatineet rangaistuksen lieventämistä sakoksi. Laamannin mukaan käräjätuomari ei ole asiaa ratkaistessaan noudattanut sen edellyttämää asianmukaista huolellisuutta.

A:n hovioikeus on 25.5.2016 antamallaan tuomiolla 16/121905 (asia R 15/310) hylännyt asiassa vastaajaan kohdistetun syytteen. Hovioikeuden tuomion mukaan asiassa oli jäänyt näyttämättä vastaajan tahallaan halventaneen vastaajaa syytteessä kerrotuin tavoin.

Osana rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta perustuslain 8 §:ssä on säädetty, että rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti. Säännöstä sovelletaan lain 45 §:n 1 momentin nojalla myös tuomariin.

Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajan muuhun rangaistukseen kuin hänen syyksi lukemastaan rikoksesta oli rangaistukseksi säädetty.

Virantoimituksessa huolimattomuudesta tehty virhe voi olla rangaistava rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Pykälän mukaan rikosvastuu kuitenkin edellyttää, ettei teko sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tuottamuksellisten virkarikosten rangaistavuuden perusteita ja tarvetta on pohdittu virkarikoslainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Asiaa koskevassa hallituksen esityksessä on todettu muun ohella, ettei säännöksillä ole tarkoin määriteltävissä, milloin virkavelvollisuuden rikkomista voidaan pitää vähäisenä, ja että tämän arvioiminen jää syyttäjäviranomaisen ja viime kädessä tuomioistuimen harkittavaksi (HE 58/1988 vp s. 65). Esitystä koskevassa lakivaliokunnan mietinnössä on todettu, että viranomaisten tulee noudattaa tarkkaa harkintaa tuomioistuinmenettelyn käynnistämisenä tuottamuksellisten virkarikosten takia varsinkin silloin, kun on käytettävissä muitakin seuraamusmuotoja (LaVM 7/1989 vp s. 2).

Vähäisyyttä arvioitaessa on huomiota kiinnitettävä muun muassa siihen, miten olennaisesti tekijä on menetellyt vastoin sitä mitä edellytetään kysymyksessä olevan viran asianmukaiselta hoitamiselta, ja missä määrin menettely on loukannut tai vaarantanut yksityistä etua. Oikeuskäytännössä on annettu merkitystä myös sille, miten vakavasti teko vaarantaa luottamusta viranomaisen toiminnan asianmukaisuuteen (esim. KKO 2001:54).

Käräjätuomarin virhe on omiaan vähentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen. Se on tapahtunut hänen tehtäviensä ydinalueella eli lainkäyttöratkaisun tekemisessä. Vastaajan tuomitseminen vankeusrangaistukseen teosta, josta vankeutta ei ole rangaistukseksi säädetty, on merkittäväällä tavalla vastaajan oikeusturvaa vaarantava virhe.

Ratkaisukäytäntönäni rangaistustuomioiden tarkastamisessa vireille tulleissa asioissa, joissa käräjäoikeus on tuominnut vastaajan rangaistukseen vanhentuneesta rikoksesta mutta virheestä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia, on ollut, että puheenjohtajan menettelyä on pidetty tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettuihin tavoin vähäisenä (ks. esim. päätökseni 16.9.2013 dnro OKV/18/30/2010, 30.12.2011 dnro OKV/64/30/2009 ja 21.12.2011 dnro OKV/38/30/2009). Olen vastaavalla tavalla 26.6.2014 asiassa dnro OKV/38/31/2013 antamassani päätöksessä arvioinut vastaajan näpistyksistä ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitseman käräjätuomarin menettelyä, kun käräjätuomarin virhe oli tullut säännönmukaisen muutoksenhaun seurauksena korjatuksi ja vastaajalle virheestä tosiasiallisesti aiheutunut vahinko oli siten jäänyt suhteellisen vähäiseksi.

Myös käräjätuomarin menettelystä aiheutunut vahinko on jäänyt vähäiseksi, kun hänen virheensä on käräjäoikeuden laamannin lausunnossaan toteamin tavoin korjautunut säännönmukaisen muutoksenhaun seurauksena. Oman ilmoituksensa mukaan käräjätuomari oli pyrkinyt asiaa ratkaistessaan selvittämään tuomittavana olleesta teosta säädettyä rangaistusta.

Pidän käräjätuomarin tekoa kokonaisuutena arvioiden tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistön tarkoittamalla tavalla vähäisenä. Näin ollen käräjätuomarin menettely – vaikkakin sitä on pidettävä lainvastaisena – ei täytä rikoksena rangaistavan teon tunnusmerkistöä.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

B:n käräjäoikeuden käräjätuomari on 11.12.2014 tuominnut vastaajan laissa säädettyä ankarampaan rangaistukseen.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen.

Annan käräjätuomarille vastaisen varalle mainitussa lainkohdassa tarkoitettua huomautuksen.

Olen jo ennen käräjätuomarin nyt arvioitavana ollutta menettelyä antanut hänelle huomautuksen virheellisestä menettelystä rangaistuksen määräämisessä (pätökseni 12.8.2013 dnro OKV/33/31/2012). B:n käräjäoikeus oli käräjätuomarin puheenjohtajalla tuominnut rikosasian vastaajan säädettyä vähimmäisrangaistusta lyhyempään vankeusrangaistukseen. Ilmoittamansa mukaan käräjätuomari myös tuolloin oli erehtynyt rikoksesta säädetystä rangaistuksesta.

Lisäksi apulaisoikeuskansleri on viime vuonna (apulaisoikeuskanslerin päätös 2.9.2015 dnro OKV/28/30/2015) kiinnittänyt käräjätuomarin huomiota huolellisuuteen ja tarkkuuteen tuomion kirjoittamisessa tämän antamassa tuomiossa olleen virheen vuoksi. Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastamisessa oli käynyt ilmi, että B:n käräjäoikeus oli käräjätuomarin puheenjohtajalla ratkaistussa rikosasiassa määrännyt säädettyä lyhyemmän ehdollisen vankeusrangaistuksen koeajan.

Ottaen huomioon kerrotuin tavoin ilmi tulleen käräjätuomarin toistuvan huolimattomuuden rangaistuksen määräämisessä pidän aiheellisenä lähettää jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi B:n käräjäoikeuden laamannille.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Kansliapäällikkö

Petri Martikainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi